

Handreiking voor de invulling van
ondersteuningsniveau 2 en 3
bij het vermoeden van
Ernstige Enkelvoudige Dyslexie

VERSIE 2.0

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP	BASISONDERSTEUNING
Niveau 1 Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1 Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement	
	2 Juist gebruik van effectieve methodes ³	
	3 Gebruik leerlingvolgsysteem	
Niveau 2 Extra begeleiding in de klas door de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen)	4 Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie in de klas	
Niveau 3 Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school (zwakste 10% van de leerlingen)	5 Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en instructie individueel of in kleine groepjes	
	6 Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie	
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling in het zorginstituut (zwakste 4% ⁴ van de leerlingen)	7 Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek)	
	8 Gespecialiseerde dyslexiebehandeling	

Figuur 1: Onderwijscontinuüm (Struiksmā, 2005)

2.2 Ondersteuningsniveau 2 (ON2): Extra begeleiding in de klas

Wanneer de leerling onvoldoende profiteert van het basisaanbod (ON 1), wordt het lees- en spellingonderwijs voor deze leerling geïntensiveerd. Wat is nu het onderscheid tussen ON1 en ON2? ON2 is een intensivering van ON1: verlengde en verdiepte instructie, herhaling in kleinere stappen, specifiek van inhoud en met meer oefentijd en meer begeleidde inoefening. Het doel van ON2 is dan ook dat de leerling de aansluiting met de methode, en daarmee met de groep, kan behouden. De effectiviteit van de ondersteuning van de leerkracht en de bestede leertijd bepalen het succes van ON2. Het gaat erom de leerling zo te ondersteunen en begeleiden zodat deze de volgende stap binnen het curriculum op tijd kan maken en de leerling – binnen de bandbreedte die de school daarvoor heeft vastgesteld – de aansluiting met de groep behoudt (convergente differentiatie). Binnen ON2 is de tijd die daaraan wordt besteed geen normatief criterium (wordt niet voorgeschreven), maar staat zij ten dienste van bovengenoemd doel. De begeleiding stopt als de leerling weer aansluiting heeft bij de groep. In hoofdstuk 4 wordt het tweede ondersteuningsniveau verder uitgewerkt.

2.3 Ondersteuningsniveau 3 (ON3): Specifieke lees- en spellinginterventies

Wanneer ON1 en ON2 er niet toe leiden dat de leerling het tempo van de groep kan bijhouden, maar zijn lees- en/of spellingontwikkeling stagneert, worden meer specifieke interventies geboden. *Specifiek* houdt in dit geval in dat de gekozen interventie past bij de leerling en diens onderwijsbehoeften en is afgestemd op hiaten in diens lees- en/of spellingontwikkeling. Om dit helder te krijgen kan een nadere lees- of spellinganalyse nodig zijn. De keuze voor de aanpak is individueel afgestemd op grond van hiaten. Met andere woorden, de interventie is bewust

gericht op juist die elementen in het lees- en spellingproces waar de leerling laat zien moeite mee te hebben. In de organisatie kunt u, afhankelijk van de onderwijsbehoefte van de leerling, beredeneerd kiezen voor een individuele of groepsgewijze (max. 4 leerlingen) aanpak. Echter, ON₃ is een zoektocht naar de juiste aanpak voor precies die ene leerling. Deze zoektocht vraagt soms om een tijdelijke individuele aanpak. ON₃ wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 5.

Normatieve criteria ondersteuningsniveau 3

Ondersteuningsniveau 3 is:

- Specifieke interventie die afgestemd is op de hiaten in de ontwikkeling van de betreffende leerling(en), zoals vastgesteld op grond van een foutenanalyse.
- Intensieve en systematische toepassing van deze specifieke interventie.
- Uitbreiding van de leestijd met minimaal 3 x 20 minuten (of in ieder geval in totaal tenminste 60 minuten) per week.
- Geboden door een gekwalificeerde professional (zie Box 3).
- Bij voorkeur individueel om goed aan te kunnen sluiten bij de ontwikkeling van de leerling, óf in kleine groepjes (max. 4 leerlingen) met leerlingen met vergelijkbare hiaten in de ontwikkeling en vergelijkbare onderwijsbehoeften.

De geboden hulp wordt beschreven in een handelings- of groepsplan (zie Box 4) en bevat meerdere werkzame componenten (hoofdstuk 3). Ze wordt na minimaal 10 en maximaal 12 weken geëvalueerd.

Wie mag de begeleiding geven op ondersteuningsniveau 3?

- Leesspecialist (bevoegd leerkracht met aanvullende opleiding: o.a. master SEN, basiscursus leesspecialist CED-Groep, leergang leescoach en leesspecialist CPS)
- Remedial Teacher
- Intern Begeleider
- Leerkracht, in samenspraak met één van bovengenoemde leesspecialisten of een orthopedagoog of psycholoog met als specialisatie leerproblemen. De leesspecialist, orthopedagoog of psycholoog dient dan ten minste betrokken te zijn bij het opstellen van het handelingsplan en bij de evaluatie.
- Onderwijsassistent, mits de inhoud en wijze van aanbieden van de begeleiding nauwkeurig beschreven is (Oostdam, Blok en Boendermaker, 2012) en een specialist (leesspecialist, remedial teacher, intern begeleider, orthopedagoog of psycholoog) betrokken is bij het opstellen van het handelingsplan en het volgen van de ontwikkeling gedurende de interventie.
- Wanneer de school moeite heeft ondersteuningsniveau 3 op een juiste manier in te richten, kan dit ingevuld worden door een externe partij, bijvoorbeeld een RT'er of een logopedist met specialisatie dyslexie. Dit wordt bekostigd door de basisschool en niet door ouders. De begeleiding valt onder de verantwoordelijkheid van de basisschool.

Box 3 Normatieve criteria voor het bieden van ondersteuningsniveau 3

Opmerkingen bij Box 3:

- De leerkracht wordt gezien als generalist in het onderwijs. Het bieden van ON₃ doet een beroep op meer specialistische vaardigheden die niet alle leerkrachten – logischerwijs – bezitten. De uitvoering kan bij de leerkracht liggen, de samenwerking met een specialist is dan een voorwaarde.
- De begeleiding mag niet worden gegeven door een leesouder, een oudere leerling of leesmaatje. Voor *Bouw!* (zie ook pag. 18) geldt dat op grond van onderzoek is aangetoond dat het wel mogelijk is dat ouders en oudere leerlingen worden ingezet als tutor, mits de leesspecialist samen met de leerkracht de ontwikkeling goed volgt. De leesspecialist of leerkracht neemt de tussentijdse toetsen af en blijft verantwoordelijk voor de inrichting van de begeleiding.

Normatieve richtlijnen voor een handelingsplan:

- De beginsituatie is aangegeven (nulmeting)
 - Welke toets is afgenomen en wat was het resultaat (score, niveau)?
 - Waar laat de leerling uitval zien? (foutenanalyse, mag ook los beschikbaar zijn).
- Er zijn SMART-O-doelen opgesteld voor deze individuele leerling
 - De doelen zijn specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgelinkt, onderwijsbaar.
 - Wat wil je verbeteren? (bijv. uitbreiden letterkennis, fonologische vaardigheden, verbeteren leesaccuratesse, verhogen leestempo, beheersen regel open en gesloten lettergreep).
 - Er wordt aangegeven wanneer er met welke toets(en) wordt geëvalueerd.
- Er is beschreven hoe de hulp wordt georganiseerd
 - Wie geeft de begeleiding? (leerkracht, IB, RT, leesspecialist, onderwijsassistent onder begeleiding van leerkracht, IB, RT of leesspecialist)
 - Op welke momenten en hoe lang?
 - In welke periode/aantal weken wordt de hulp geboden?
 - Hoe groot is de groep leerlingen die tegelijkertijd begeleiding krijgt?
 - In welke ruimte? (In of buiten de klas? Op de gang, in RT-ruimte etc.)
- Hoe wil je het doel bereiken? Welke materialen en methodes worden op welke manier gebruikt?
- Evaluatie
 - Welke toets is afgenomen?
 - Wat is het resultaat?
 - Zijn de doelen bereikt?
 - Vervolg?

Voorbeelden van SMART-O geformuleerde doelen zijn:

NIET	WEL
Klank-tekenkoppeling beter.	Tweetekensklanken 80% beheersing.
Minder spellend lezen.	Percentage spellend gelezen woorden in M ₄ -teksten van 40% naar 20%.
Auditieve synthese oefenen.	80% beheersing van auditieve synthese op MKM-niveau.
De leesmotivatie verbeteren	Leesmotivatie stijgt op een schaal 1-10 van 5 (zoals X bij aanvang zelf heeft benoemd) naar 7.

Box 4 Normatieve criteria voor een groeps-/handelingsplan

Suggesties ON₃ voor lezen

Geschikte remediërende leesmethoden en aanpakken zijn (lijst is niet uitputtend):

- *Bouw!*⁵
- *Connect Klanken & Letters, Woordherkenning, Vloeiend lezen*
- *Estafette aanpak 1* (4x 15 minuten) met daarbinnen *Wacht-hint-prijsmethodiek*
- *Leesbalans*
- *Ralfi*
- *Toch nog leren lezen*
- *Taal in blokjes*
- *Veilig leren lezen*⁶
- *Zuid-Vallei Lezen*

Suggesties ON₃ voor spellen

Geschikte remediërende spellingmethoden zijn (lijst is niet uitputtend):

- *Leren lukt in de klas*
- *PI-Spello*, in de vorm van specifieke interventie
- *Taal in blokjes*
- *Staal?*
- *Zo leer je kinderen lezen en spellen*
- *Zuid-Vallei Spelling*

Een leerling zelfstandig, zonder begeleiding, laten oefenen met een (computer)programma volstaat niet.